
Review

Reviewed Work(s): תמר קרון and חנוך ירושלמי by בין מדריך ומודרך

Review by: מיכל דה לה וגה

Source: *IJOT: The Israeli Journal of Occupational Therapy* / כתב עת ישראלי לריפוי גיליון מיוחד בנושא Teaching, Training and Supervision in Occupational Therapy / הכשרה והדרכה בריפוי בעיסוק (אוגוסט 2012), pp. H208-H210

Published by: Israeli Society of Occupational Therapy / העמותה ישראלית לריפוי בעיסוק

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/23470624>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

JSTOR

is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *IJOT: The Israeli Journal of Occupational Therapy* / כתב עת ישראלי לריפוי בעיסוק

מדור סקירת ספרים

בין מדריך ומודרך

מאת: חנוך ירושלמי ותמר קרון, הוצאת ספרים ע"ש מאגנס, האוניברסיטה העברית, ירושלים, תש"ס, 2000

ספר זה המוקדש כולו לנושא ההדרכה, מתפרסם בעקבות הספר "הדרכה בפסיכותרפיה" מאת אותם מחברים, ומציג את התפיסות העכשוויות שלהם אודות ההדרכה כמקצוע. הספר הנוכחי מדגיש את ההדרכה כתהליך בין סובייקטיבי בין מדריך למודרך, המתרחש בתוך מציאות תרבותית ומקצועית. היות שכותביו הם מדריכים בתחום הפסיכותרפיה, מרבית הדוגמאות שהם מביאים להמחשת דבריהם לאורך כל עשרת פרקי של הספר עוסקות בהדרכות של מטפלים בתחום הטיפול הנפשי. עם זאת, נראה שכמעט כל הפרקים רלוונטיים לכל העוסקים בהדרכה במקצועות הטיפול והייעוץ. מחבריו מציינים את תקוותם שהוא יהיה לעזר להרחבת השיח בין כל המקצועות הטיפולים שבמסגרתם מתקיימים תהליכי הדרכה.

הפרק הראשון ("הדרכה בגישה המדגישה קשר") רואה בהדרכה חלק מהחוויה של ההכשרה הלימודית, בתוך התהליך המתמשך והרחב של חירות (סוציאליזציה) של איש המקצוע למקצוע שבו בחר, ולסביבה שבה הוא פועל. תהליך ההדרכה נתפס בו כמשא ומתן מתמשך בין הלומד לסביבת הלימוד, שבו היחסים הדיאדיים בין המדריך למודרך מושפעים ומשפיעים באופן הדדי על הסביבה וזה על זה. המדריך משמש כמלווה המקבל מנדט הדרכתי בזכות ידע מיוחד שיש לו להתבונן בתהליך הטיפול, לחקרו ולהציג אותו מחדש למודרך. עמדה זו מוצגת כחדשנית לעומת תפיסה מסורתית של סמכות המתבססת על ידע פרשני וניסיון טכני.

בפרק השני ("השפעה הדדית ובנייה משותפת בהדרכה") מוצג האופן שבו המחברים מציעים להגיע לאותה חוויה של "משא ומתן" בסוגיות הדרכה למיניהן. פרק זה מדגיש, לדעתי, את מושג "יחסיותו של הידע" והאפשרות להשגתו תוך כדי יחסי גומלין מדריך-מודרך (אין מדובר ביחסים שוויוניים), המאפשרת יצירתיות וחידוש במקומות שבהם לעתים נוצרים קיבעונות מחשבתיים. במהלך ה"משא ומתן" (המתקיים בהדרכה במקרים של קונפליקט הנובע מהשוני בסובייקטיביות של שני המשתתפים), נפרסות משמעויות משותפות חדשות הן לתהליך ההדרכה והן למטופלים.

הפרק השלישי רלוונטי ביותר למקצוע הריפוי בעיסוק כיוון שנושאו הוא "הדרכה חיה תוך כדי עבודה משותפת" (כפי ש"שוליה" עובד ביחד עם "אמן"), דגם הדרכתי נפוץ במקצוע הרפוי בעיסוק. הפרק סוקר את האפיונים הייחודיים של הדרכה חיה, פורט דגמים שונים שלה, ודן בשלבים שונים של מודרכים בחייהם המקצועיים, ובהשפעותיהם על חוויותיהם בדגם הדרכתי זה. מודגשים בפרק יתרונות וחסרונות מודל ההדרכה הזה, מוסברים מקורם של גורמים מעכבים כגון חרדה, תחרות, פגיעה בפרטיות הטיפול, ומוצעים דרכי התמודדות עמם.

כתב עת ישראלי לריפוי בעיסוק, אוגוסט 2012, 21(3)

הפרק הרביעי ("ההדרכה כנרטיב") מבהיר את מושג הנרטיביות שבתוך תהליך ההדרכה, בייחוד אם ההדרכה נעשית במודל שבו המודרך מביא להדרכות אירועים או תהליך טיפולי בדיעבד. נקודת המבט הנרטיבית ממחישה את היותם של חלק מתכנים המובאים להדרכה מושפעים מהסובייקטיביות של המדריך והמודרך.

הפרק החמישי והשישי עוסקים בתהליכי ההעברה בהדרכה, שהיא מושג מרכזי בתאוריות הדינמיות, אך מרחיבים את המושג גם להעברות המתרחשות בתוך ובין הארגון והתהליכים המתקיימים בו.

הפרק השביעי עוסק ב**פגיעותם ההדדית** של המדריך והמודרך, ובדרכים לזהות ולטפל ב"מצבי פגיעות" ולראות בהם הזדמנות להבין ולהיפתח להשפעה הדדית.

פרק מעניין נוסף, **הפרק השמיני**, עוסק בסוגיה הנוגעת ל**חשיפה עצמית של המדריכים**, ובהבדל בין חשיפה עצמית של מטפל בתהליך טיפולי מול מטופל, לזו של מדריך מול מודרך. חשיפה עצמית רצונית ומבוקרת חיונית לדעת הכותבים בתהליך ההדרכתי, כיוון שהיא מאפשרת בניית מרחב ביניים ייחודי ומשותף למדריך-מודרך, לימוד חי למודרך תוך כדי צפייה על עבודה עצמית של מטפל והורדת עמימות של דמות המדריך. השיקולים לבחירה בחשיפה עצמית בשעת ההדרכה כוללים לדעת המחברים את פניותו הנפשית של המודרך (האם הדבר לא יעמיס עליו), טיב הקשר ההדרכתי, וביטחון שאין בחשיפה העצמית היענות לצרכים בלתי מודעים של המודרך (למשל מודרך שנוטל לעצמו תפקיד הורי כלפי המדריך, החשיפה העצמית עלולה להגביר נטייה זו). בהמשך הפרק נסקרת גם הבעייתיות בחשיפה העצמית, שכוללת למשל סכנה של בלבול תפקידים, ושימוש לרעה של המודרך בחשיפה, ועוד.

בפרק התשיעי, מומלץ בחום על **השתתפות בקבוצת הדרכה על הדרכה** המלווה את איש המקצוע הבכיר העוסק בהדרכה במשך כל פעילותו ההדרכתית. העבודה בקבוצה מאפשרת שימוש בתהליך קבוצתי להבנת ההתרחשויות ההדרכתיות, להכלה רגשית של רגשות קשים ולעזרה בהתמודדות עם הפגיעות שמלווה הרבה פעמים-מדריכים, וכמו כן לקבלת אישור לתחושת המציאות ההדרכתית המורכבת.

הפרק החותם את הספר (מאת תמר קרון וטלי חיימסון) מציג תהליך הדרכה שהתרחש בין הכותבות, והוביל לחידוד פרמטרים ומדדים לאפיון הדרכה וסביבת הדרכה. הפרק קרוי "**אפיוני הדרכה משמעותיים מנקודת מבטם של מדריכים ומודרכים**" והוא סוקר מודלים מצויים לגבי סביבת ההדרכה, ומביא ממצאי מחקרים על הקשר בין מאפייני ההדרכה (למשל הדרכה דירקטיבית לעומת הדרכה אוטונומיה ויצירתיות, הדדיות לעומת מיקוד במטופל) ובין הדיווחים על יעילות ההדרכה אצל מודרכים בעלי פרופיל שונה (כגון מאפייני אישיות, ותק וכדומה). הספר הזה מומלץ בחום לכל הקהילה המקצועית של המרפאים בעיסוק המתעניינת בהדרכה, מדריכים ומודרכים כאחד. הוא מעורר חשיבה על צורך חיוני,

מדורים

ההדרכה המתאימים למקצוע שלנו. אנו מקיימים תהליכי הדרכה כל העת, אך בתוך המציאות המורכבת של מיעוט חוקים ומיעוט מדיניות אחידה בעניין הצורך בהדרכה, ומיעוט תקציבים ומשאבים המופנה לכך, מתקיימים בשטח מודלים מקומיים ויצירתיים של הדרכה, שמן הראוי להבינם ולחקרם. ספר זה יכול להיות לעזר רב לכל המתעניין במעשה ההדרכה שבו הוא מעורב כמדריך או כמודרך, ואפשר בעזרת תובנות המופקות בזמן הקריאה בו, להבין, לשכלל, לפתח ולחקור את מעשה ההדרכה שלנו.

נכתב על ידי מיכל דה לה וגה, MSc, OT, ומנחת קבוצות, מדריכת מרב"ע במשרד החינוך ובקליניקה פרטית, ורכזת קורס בחוג לריפוי בעיסוק, הקריה האקדמית אונו. delavega@netvision.net.il